

Використання інтерактивних технологій на уроках зарубіжної літератури

*Опис досвіду роботи
Соколовської Лариси Анатоліївни,
вчителя зарубіжної літератури
Кумарівської ЗОШ І-ІІІ ступенів,
спеціаліста першої категорії*

Актуальність досвіду

У період реформування освіти роль вчителя в навчально-виховному процесі має бути переосмислена кожним, і кожен повинен зрозуміти, усвідомити свою роль у житті нашої держави і в житті своїх учнів, систематизувати все надбане, відкрите в щоденній копіткій праці. Щоб зробити процес навчання цікавим, різноманітним, ефективним і демократичним, вчителю необхідно здійснити крок на шляху опанування нових педагогічних технологій, саме це спрямовує його діяльність на вибір інноваційних форм і методів навчання, в основі яких лежить підготовка молодої людини до громадянської активності в суспільстві, усвідомлення своєї національної належності, відчуття причетності до національної спільноти, ім'я якій – український народ.

Застосування інтерактивних методів навчання на уроках зарубіжної літератури, їх системне використання є актуальним для сучасної освіти та виступає ґрунтовною складовою у формуванні компетентної особистості учня як громадянина демократичного суспільства.

Провідна ідея досвіду

Педагогічно змодельоване креативне середовище забезпечує формування сучасного типу випускника загальноосвітнього навчального закладу, який на високому рівні навчальних досягнень володіє комплексом життєвих компетентностей.

Науково-теоретична база

Технологія уроку передбачає застосування інтерактивної моделі навчання як різновиду активного навчання. З історії педагогіки відомо, що цю модель ще на початку ХХ ст. використав А.Рівін з м. Корин, поклавши в основу своєї методики ідею «навчаючи інших, навчайся сам».

Подальшу розробку елементів інтерактивного навчання знаходимо в працях В.Сухомлинського, творчості вчителів-новаторів 70-80 рр. (Ш. Амонашвілі, В.Шаталова, Є. Ілліна). На думку О.Пометун та Л.Пироженко, суть інтерактивного навчання в тому, що «навчальний процес відбувається за

умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання, де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють».

Технологічне підґрунтя досвіду

Для розвитку та формування компетентностей учнів практикую поєднання традиційних та інноваційних технологій організації навчальної діяльності.

Перевагу надаю особистісно – орієнтованому та діяльнісному підходам, які на сьогодні досить актуальні й передбачають розвиток та саморозвиток дитини, її становлення як особистості з урахуванням індивідуальних особливостей, нахилів, інтересів, ціннісних орієнтацій та суб'єктивного досвіду. Ці технології сприяють індивідуалізації навчання, здійсненню диференційованого підходу, крім того, самовираженню, самореалізації особистості допомагає й проблемне навчання.

Постійна активна взаємодія всіх учасників навчально-виховного процесу забезпечується завдяки інтерактивним технологіям. Форми і методи цих технологій допомагають залучити до роботи всіх учнів класу, сприяють розвитку комунікативних компетентностей.

Вид досвіду

За характером творчої новизни досвід є раціоналізаторським. Він удосконалює практику навчання й виховання на основі творчого використання наукових ідей.

Сутність досвіду

Модернізація навчально-виховного процесу на сучасному етапі сприяє формуванню та розвитку творчої особистості, спроможної повноцінно реалізуватись в житті. Одним із кроків підвищення ефективності сучасного уроку є впровадження разом із традиційними методами навчання інтерактивних технологій навчання.

Уроки зарубіжної літератури, організовані з використанням інтерактивних технологій, сприяють розвитку мислення учнів, умінню

вислухати товариша, умінню вчитися поважати думку іншого і вміти аргументувати свою. Тому на своїх уроках я активно застосовую фронтальні та кооперативні форми організації навчальної діяльності учнів, інтерактивні методи. У моїй практиці найбільш уживаними стали:

- при фронтальній формі роботи такі прийоми та методи: «мікрофон», «мозковий штурм», «ажурна пилка», «незакінчене речення»;
- при кооперативній формі : робота в парах, робота в малих групах, «акваріум»;
- при ситуативному моделюванні: «рольова та імітаційна гра», «спрощене судове слухання»;
- при опрацюванні дискусійних питань: «метод Пресс», «займи позицію».

На практиці я використовую інтерактивні форми в цілому, або ж взявши елементи, які більш доцільні для певної теми.

На етапі актуалізації опорних знань, життєвого досвіду або під час закріплення застосовую метод «Мікрофон», який надає можливість кожному учневі швидко висловитись, відповідаючи на запитання з даної теми.

(Додаток 1)

«Мозковий штурм» сприяє розвитку пошукової спрямованості мислення, яку я використовую при вивченні нового матеріалу або для його закріплення. Перед учнями ставлю проблемне запитання і пропоную знайти відповідь, узагальнити вивчене. Цей метод спонукає учнів виявляти творчість, розвиває вміння швидко аналізувати ситуацію, дає можливість вільно висловлювати свої думки. *(Додаток 2)*

З метою опрацювання значного обсягу інформації за короткий проміжок часу використовую метод «Ажурна пилка», технологія якого ефективна і може замінити лекції у тих випадках, коли початкова інформація повинна бути донесена до учнів перед проведенням основного уроку або доповнює такий урок. Заохочує учнів допомагати один одному вчитися навчаючи.

Приєм «Незакінчені речення» дає можливість ґрунтовніше працювати над формою висловлення власних ідей, порівнювати їх з іншими. Робота за

такою методикою дає присутнім змогу долати стереотипи, вільніше висловлюватися щодо запропонованих тем, відпрацьовувати вміння говорити коротко, але по суті й переконливо. *(Додаток 3)*

На уроках засвоєння нового матеріалу, застосування знань, умінь і навичок організовую парну роботу і роботу в малих групах. Це відбувається відразу ж після викладу нового навчального матеріалу, на початку нового уроку замість опитування, на спеціальному уроці, присвяченому застосуванню знань, умінь та навичок, або може бути частиною повторювально-узагальнюючого уроку.

Використовую парну форму навчання й коли учні виконують деяку частину роботи разом:

- «Літературний футбол» (учні готують питання, тести за змістом твору І рівня, а потім взаємоперевіряють);
- готують питання для інших учнів;
- разом обговорюють відповідь на запитання вчителя.

Розвитку спілкування в малій групі сприяє метод «Акваріум», який вдосконалює вміння дискутувати, аргументувати свою думку, прогнозувати результат, відпрацьовувати культуру мовлення. *(Додаток 4,5)*

У випадках, коли виникають суперечливі питання і потрібно зайняти й чітко аргументувати визначену позицію з проблеми, яка обговорюється, переконати інших у своїй правоті, використовую «метод Прес». *(Додаток 6)*

Дієвим засобом розвитку пізнавального інтересу в учнів до вивчення зарубіжної літератури є технології ситуативного моделювання, а саме дидактична гра, яка дає змогу учням застосовувати свої знання й уміння в нестандартних умовах, презентувати себе як інтелектуально розвинену і творчу особистість. Створення ігрових ситуацій вносить різноманітність, емоційне забарвлення навчання, розвиває увагу, кмітливість.

Розігрування ситуацій за ролями («рольова гра», «прогривання сценки») - найулюбленіший метод учнів усіх класів. Цей метод імітує реальність шляхом «проживання ситуації у ролі», яка їм дісталася, та надає можливість діяти «як

насправді». Учні можуть поводитись і розігрувати свою роль, моделюючи свою реальну поведіку. (Додаток 7)

Потреби сучасного життя зумовлюють пошуки найновіших форм організації навчально-виховного процесу. У своїй практиці також використовую комп'ютерні технології та Інтернет – один із інноваційних засобів вивчення літератури. Користуюся мультимедійними програмами, електронними посібниками і окремими особисто створеними мультимедійними презентаціями у різних видах навчальної діяльності.

Готуючись до кожного уроку зарубіжної літератури, пам'ятаю кредо інтерактивного навчання, дещо перефразованого зі слів китайського філософа Конфуція дослідницею інтерактивних технологій навчання О.Пометун:

Те, що я чую, я забуваю,

Те, що я бачу і чую, я трохи пам'ятаю,

Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти,

Коли я чую, бачу, обговорюю і роблю, я набуваю знань і навичок,

Коли я передаю знання іншим – я стаю майстром.

Результативність

Вивчення результативності практики упровадження мною інтерактивних технологій у навчально-виховний процес демонструє чітко виражену тенденцію до позитивних зрушень. Завдяки їх використанню підвищилася ефективність уроку літератури, як результат - активізація навчальної діяльності учнів: принцип «мушу вчитися» поступово змінюється на якісно новий – «хочу вчитися». Зростає інтерес до літератури як до мистецького явища та до зарубіжної літератури як до шкільного предмета, на порядок вищою стала читацька та творча активність школярів. Підвищилася результативність участі школярів у конкурсах, інтелектуальних змаганнях, позакласних заходах.

Значно розвинулися навички самостійної та спільної діяльності учнів: учні готові до співпраці у парах та у групах, уміють висловлювати власну думку та враховувати думку опонента, готові змінити свої власні аргументи за наявності переконливих контраргументів. Учні навчені працювати із різноманітними джерелами інформації, в т.ч. і з інтернет-мережею, мають

навички їх опрацювання та оцінювання з точки зору важливості і необхідності для побудови власного висловлювання. Таким чином вдається формувати та розвивати критичне мислення вихованців, що є однією із найважливіших рис компетентної дієздатної особистості, навчити учнів здійснювати розумові дії високого рівня, допомагає спроектувати адекватну самооцінку кожного учня.

Література

1. Кодола В.І. Інтерактивні та мультимедійні технології на уроках зарубіжної літератури в системі особистісно зорієнтованого навчання / В.І. Кодола // Зарубіжна література в школі. – 2007. – №21. – С. 40 – 53.
2. Сафарян С. Інтерактивні технології у системі особистісно зорієнтованого навчання на уроках ЗЛ / Світлана Сафарян // Зарубіжна література. – 2007. – №24. – С.8 – 11.
3. Семеркова Л.Г. Формування ключових компетентностей учнів на уроках літератури шляхом використання інноваційних технологій / Л.Г. Семеркова // Зарубіжна література в школі. – 2009. – №6. – С. 12 – 23.
4. Артемова Л.Д. Використання елементів інтерактивних технологій на уроках зарубіжної літератури / Л.Д. Артемова // Зарубіжна література в школі. – 2010. – №4. – С. 27 – 35.
5. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. - К.: А.С.К., 2004.
6. Смовська І.Ю. Інтерактивні методи навчання на уроках зарубіжної літератури / І.Ю. Смовська // Зарубіжна література в школі. – 2010. – №11 – 12. – С. 20 – 25.
7. Бойко М.В. Інтерактивні форми роботи на уроках зарубіжної літератури в 9 класі / М.В. Бойко // Зарубіжна література в школі. – 2010. – №19. – С. 21 – 38 – (Підмога).

6 клас

Тема уроку. «Серед людей потрібно усвідомлювати свою гідність».

Викриття підлабузництва, чиношанування, самоприниження в оповіданні

А.Чехова «Товстий і тонкий»

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

Метод «Мікрофон»

- Чи досягли ми цілей, які визначили на початку уроку?
- Які ваші враження від прочитаного твору?
- Доведіть, що твір «Товстий і тонкий» оповідання.
- На які дві частини поділено оповідання?

11 клас

Тема уроку. Відображення національної естетики та етики в романі Я. Кавабати «Тисяча журавлів».

III. Опрацювання навчального матеріалу.

Метод «Мозковий штурм»

- ✓ Якого року Я. Кавабата написав повість?
- ✓ Що підштовхнуло автора на створення «Тисяча журавлів»?
- ✓ В чому дослідники вбачають зв'язок повісті із середньовічним романом?
- ✓ Що хотів показати читачам автор у повісті «Тисяча журавлів»? Як він про це говорить сам?
- ✓ Які проблеми порушує митець у творі?
- ✓ Чому роман Я.Кавабати названо «Тисяча журавлів»?

5 клас

Тема уроку. Джон Кітс «Про коника та цвіркуна». Поетизація образу природи у вірші.

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

Інтерактивний прийом «Незакінчені речення»

Завдання. Доповніть або завершіть речення.

1. Джон Кітс народився... .
2. Батьківщина поета ... .
3. Крім Джона, у сім'ї було ... .
4. Після смерті батьків дітей виховувала ... .
5. Джон Кітс здобув професію ... .
6. Поет подорожував до ... .
7. Вірш – це ... .

8 клас

Тема уроку. Мольєр. «Міщанин-шляхтич». Тематика і проблематика твору, його загальнолюдське значення.

I. Мотиваційний етап

Інтерактивний прийом «Незакінчені речення»

- 1) Головний герой комедії «Міщанин-шляхтич» — ... (пан Журден).
- 2) Пан Журден прагне... (стати дворянином).
- 3) Слуги в комедії — ... (Ков'єль, Ніколь).
- 4) Л Л юсіль — це... (дочка пана Журдена).
- 5) Весела вигадка про сина турецького дворянина належить... (Ков'єлю).
- 6) Перевдягнувся на турецького вельможу... (Леонт).
- 7) Пана Журдена посвятили в неіснуючий сан... (мамамуші).
- 8) На бенкет пан Журден запросив... (маркізу Доримену).
- 9) Маркіза Доримена закохана... (у графа Доранта).
- 10) У кінці комедії намічаються весілля... (Доранта і Доримени; Леонта та Люсіль; Ков'єля та Ніколь).

8 клас

Тема уроку. Засоби комічного: гумор, іронія, сатира, сарказм в комедії Мольєра «Міщанин-шляхтич».

III. Опрацювання навчального матеріалу.

«Лист до автора» *(робота в парах)*

Кожен записує два-три запитання, які йому хотілося б поставити автору. Потім ці запитання він пропонує сусідові; той формулює відповіді, суть яких стисло записується *(оскільки ці записи являють собою процес мислення і не призначені для поширення, у них допускаються орфографічні, граматичні та синтаксичні помилки)*. Після завершення роботи в парах запитання, на які відповіді знайдено не було, озвучуються, і клас відповідає на них.

8 клас

Тема уроку. В. Шекспір — геніальний англійський драматург і поет доби Відродження

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

Робота в парах

Завдання: складіть опорний конспект прослуханого матеріалу для кращого запам'ятовування та відтворення.

I ряд - «Театр шекспірівської доби»;

II ряд - «Життя і творчість Шекспіра»;

III ряд - «Шекспірівське питання».

10 клас

Тема уроку. Стендаль «Червоне і чорне». Поєднання соціально-політичного й психологічного аспектів у романі. Гостра критика режиму Реставрації.

III. Опрацювання навчального матеріалу.

Робота в групах.

- Визначте соціально-політичний та психологічний аспекти роману «Червоне і чорне»;
- складіть таблицю узагальнень та висновків.

I група. Соціально-політичний аспект	II група. Психологічний аспект
<p>Дія роману відбувається за часів царювання Карла X (1824–1830), коли феодально-клерикальна реакція досягла свого апогею. Ультрареалісти влаштовують зрадницькі змови проти народу, мріючи за допомоги іноземних інтервентів відродити давню пишність монархії. Єзуїти проникають в усі куточки Франції, обплутуючи її шпигунською сіткою й підкоряючи своїй владі душі людей. У романі Стендаля висвітлено майже всі сфери суспільного життя Франції останніх років Реставрації; про це свідчить і підзаголовок «Хроніка XIX століття»</p>	<p>Сюжет — це зовнішня канва; головні події відбуваються в душі героя. Завдяки внутрішнім монологам читачі нібито беруть участь у справжній історії людської душі, осягають велич духу людини не обраною, не винятковою, а просто мислячою, талановитого представника «нижчих» класів. Учинки героя психологічно мотивовані; паралелізм і контрастність допомагають досягнути внутрішні причини руху історії й особистості. Автор хоча й симпатизує героєві, але не відходить від «гіркої правди». Кожен етап піднесення Жульєна одразу ж зіставляється із реальністю: син селянина став гувернером дітей мера, але «куплено» його за найдешевшу ціну, щоб «досадити» сусідові, який придбав дорогих коней; багатий вельможа де Ламоль нібито й ставиться до Жульєна прихильно, але пояснює це так: «Адже ж прив'язуються люди до гарної болонки»</p>

Висновки:

- роман Стендаля «Червоне і чорне» є багатоплановим, багатоаспектним твором;
- найвиразніші аспекти роману — соціально-політичний та психологічний.

10 клас

Тема уроку. Філософські, етичні й естетичні погляди письменника та їхнє втілення в романі Ф. Достоєвського «Злочин і кара»

III. Опрацювання навчального матеріалу.

Робота в групах.

1. Дослідіть ідеї твору за допомогою тексту, підручників, додаткової літератури у групах.

Завдання:

I група. Визначити філософські ідеї роману «Злочин і кара».

II група. Визначити соціальні ідеї твору.

III група. Визначити психологічні ідеї твору.

IV група. Визначити морально-етичні ідеї роману.

2. Повідомлення про результати роботи груп

9 клас.

Тема уроку. Причини і наслідки еволюції образу Сехисмундо.

III. Опрацювання навчального матеріалу.

Робота в групах.

Особливість композиції п'єси полягає в тому, що вона висвітлює три якісно різні, послідовні «етапи» духовної еволюції головного героя. Прослідкувавши шлях, що він пройшов, ми зрозуміємо, як він зміг сформувати в собі Людину.

(Для продовження уроку клас об'єднується в 4 групи. Учитель заздалегідь готує талони для поділу — цитати із твору, розрізані на кількість, необхідну для створення груп.)

Цитата 1. «...Небеса, чому звалився, // впав такий на мене гнів, // Що за злочин я вчинив // проти вас — що народився?»

Цитата 2. «О мій світе, що я бачу! // О мій світе, що я чую! // Я дивуюсь і німую, // Вірю й ні в свою удачу».

Цитата 3. «Сину, цей шляхетний вчинок // повертає мені вдруге // цього дня тебе,— ти принц!»

Цитата 4. «Ось в чім вагань причина. Через це // Живуть напасті наші стільки літ».)

Завдання для групи 1. Підготуйте виразне читання ключових уривків та аналіз хорнади першої; особливу увагу зверніть на обставини, що вплинули на формування характеру Сехисмундо.

Завдання для групи 2. Підготуйте виразне читання ключових уривків та аналіз хорнади другої; особливу увагу зверніть на обставини, що вплинули на формування характеру Сехисмундо.

Завдання для групи 3. Підготуйте виразне читання ключових уривків та аналіз хорнади третьої; особливу увагу зверніть на обставини, що вплинули на формування характеру Сехисмундо.

Завдання для групи 4. Порівняйте образи Гамлета і Сехисмундо, виразно прочитайте монологи героїв.

Час на опрацювання матеріалів та підготовку відповіді — 10 хв, після чого групи презентують результати роботи.

8 клас

Тема уроку. Гомер та його значення в історії розвитку європейських літератур. Міфологічна основа гомерівського епосу.

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

Метод ПРЕС

«Чи корисним було для мене знайомство з творчістю Гомера?»

1. Я вважаю... (позиція).
2. Тому, що... (пояснення).
3. Приклад... (докази, аргументи).
4. І тому... (висновок).

8 клас

Тема уроку. Багатство людської душі, краса і щирість людських почуттів у «Книзі пісень» Петрарки

III. Опрацювання навчального матеріалу.

Читання та аналіз сонетів

- СОНЕТ № 7

Запитання:

- які людські недоліки критикує поет у сонеті?
- якими словами описує автор недосконалість людського суспільства?
- Що радить своєму другові, читачеві поет?
- А як вважаєте ви?

Метод ПРЕС

1. Я вважаю... (позиція).
2. Тому, що... (пояснення).
3. Наприклад,... (докази, аргументи).
4. І тому... (висновок).

7 клас

Тема уроку. Сутність «дедуктивного методу» Шерлока Холмса, утвердження в його образі сили інтелекту і моральних якостей. Різні точки зору на події як художній прийом створення атмосфери таємничості.

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

Метод «Рольова гра»

Рольова гра в детективів

На деякий час ми самі зможемо стати детективами і допомогти Шерлоку Холмсу провести розслідування.

Учень (у ролі Шерлока Холмса). Якось я дізнався, що в готелі «Кривий Кінь» зупинився відомий колекціонер живопису. З собою він мав картину одного з художників голландської школи. Мені стало відомо, що злочинці хочуть її викрасти. Три доби я вартував у номері колекціонера. На третій день увечері до кімнати постукали. Потім увійшов невідомий. Побачивши мене, він сказав: «О, вибачте, я був упевнений, що це мій номер».

Як я мав учинити? Повірити йому, давши змогу піти, чи негайно затримати? (*Учні висловлюють свої поради Шерлокові Холмсу*).